

BIBLIOTEKA

**BEZ
PREVODA**

1. Marina Vujčić, *Pedeset cigareta za Elenu*
2. Slavenka Drakulić, *Nevidljiva žena*

Ante Tomić

**POGLEDAJ
ŠTO JE
MAČKA
DONIJELA**

— Laguna —

Copyright © 2019, Ante Tomić
Copyright © ovog izdanja 2020, LAGUNA

BIBLIOTEKA BEZ PREVODA
Knjiga 3

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

**POGLEDAJ
ŠTO JE
MAČKA
DONIJELA**

Sadržaj

Svatko je nečija budala	9
Tomo i Kamičko	45
Zemlja naših djedova	55
Besmrtni Duduk	61
Veliki šoping	69
Pogledaj što je mačka donijela	79
Sveta obitelj iz Smiljeva	91
Evakuacija Poskokove Drage	101
Tri priče o teškom položaju muzičkih manjina u provinciji	107
Neil Young iz Sinja	107
Jimmy Page iz Goražda	110
Joni Mitchell iz Smedereva	113
Ti ne ideš nikamo	117
Karuzo.	125
Bog je ateist	153
<i>O piscu.</i>	159

Tomo i Kamičko

Tomo iz Siska bio je pošao na doček Nove godine prijatelju u Zadar. Autobus poluprazan, kako je već trideset prvi, tek nekoliko vojnika polijegalo i spava na sicevima otraga, pa žena s djetetom, dvoje, čini se, studenata, jedan stariji, koji sjedi u Tominoj ravnini, zapuštena izgleda, u starom krombi kaputu, podera-
nom na šavu ramena, i Tomo, koji prebire po svojoj akustičnoj gitari načičkanoj naljepnicama za motorno ulje i cigarete. Vani pada gust snijeg.

Onaj tip preko puta Tomi prevrće nekakve papire u iskrzanim kartonskim koricama. Pokoji čak i digne pa ga gleda prema svjetlu te zadovoljno klima glavom i cokće jezikom. To su nekakve slike, primjećuje Tomo, ali gleda svoja posla.

„Ma, oprost, molim te“, obrati se uto onaj slikar njemu, negdje oko Slunja je to moglo biti, „jesi li ti sin doktora Matakovića?“

Tomo ga gleda.

„Nisam“, kaže.

„Ništa“, kaže čovjek, „učinilo mi se. Ovako, dosta sličite.“

„Može biti, ne znam“, reče Tomo uljudno.

„Doktor Mataković“, nastavlja onaj svejedno, „koja je to ljudina. Ima sina, tako, tvojih godina. On mu je iz prvoga braka“, naglasi čovjek. „Dvaput se ženio, s ovom drugom ženom ima curicu od tri godine. Nju nikada nisam vidio, ali sina jesam, dolazio je bio k nama u bolnicu nekoliko puta...“

Muškarac se, kako je Tomo naskoro doznao, zvao Miloš, a zvali su ga i Kamičko. Po liku iz nekoga crtanog filma koji Tomo nije gledao.

„Ma, kako nisi gledao Kamička i Muharka?“, čudio se Miloš.

„Eto, nisam“, sliježe Tomo ramenima smiješeći se. Smiješno mu je, za pravo reći, ono Kamičko.

Onda muškarac stane pokazivati one svoje slike, sve nekakvo crno drveće pred krvavocrvenim nebom nad njim. Tomi se svidjele, kaže da bi mu baš tako nešto trebalo za omot albuma.

„Kakvoga albuma?“, pita Miloš.

Onda Tomo objasni da ima bend. Paranoja se zove. Sada su, doduše, u jednoj krizi, jer je bubnjar otišao u vojsku.

I tako, riječ po riječ, autobus stiže do Korenice i stade u podugačkoj koloni auta.

„Šta je bilo?!“, pita vozač policajca koji se uz kolonu šetao u bundi.

„Ne može dalje“, reče policajac, „dok se ne raščisti. Napadalo od jutros četrdeset centimetara.“

„Pa kad će se raščistiti?“

Policajac slegne ramenima.

„Ne znam“, govori, „meni se čini da bi bilo najbolje da se vratite odakle ste i došli.“

Ona se vojska na stražnjim sicevima sada razbudila pa začuđeno gleda oko sebe krmeljavim očima.

„Ljudi, šta ćemo?“, pita vozač.

„A da počekamo malo, tko zna“, kaže konduker.

„Ajmo, pauza...“, reče vozač i zastade, „... dok se drukčije ne naredi.“

Vrata se otvoriše uz težak uzdah pneumatičnog mehanizma, pregrijani autobus zapahne studen.

„E jebem ti“, reče Tomi Miloš zvani Kamičko, „a ja nisam nego sedam kilometara odavde.“

„Ništa, ajmo na pivu“, kaže Tomo hladnokrvno kako bi i očekivao od jednoga ropera.

Mnoštvo, koje je u Korenici moguće valjda samo za ovakvih prigoda, bilo se natiskalo u jedinu otvorenu gostionicu, nekolicina se svađala s policijom, a treći su pak bezvoljno šetali uz kolonu. Ono se dvoje studenata iz Tomina autobusa cičeći grudalo, a Tomo i Kamičko su, cupkajući pred malim kioskom što je prodavao sendviče, otpijali karlovačko iz boce.

„Pa di ću se sad vraćat“, reče Tomo.

„Meni pričaš“, reče Miloš. „Ja jedanaest godina nisam bio kod kuće.“

„Nemoj zezat. Kako to?“

„Bio sam u bolnici.“

„Pa jedanaest godina?!“

„Ma, nije to zapravo bila obična bolnica“, kaže Kamičko, „nego ludnica.“

„Pa što odmah ne kažeš?“, kaže Tomo. „To je okej“, dometne on pomirljivo.

„Zapravo, zatvorska ludnica“, reče Miloš.

„U, jebote“, kaže Tomo.

Već je bilo podne. Tomo je pojeo sendvič, a Miloš odlutao negdje okolo. Snijeg svejednako pada, pahulje velike gotovo kao loptice za stolni tenis meko padaju na tlo, ne prođe li deset minuta nitko cestom, već se nataloži nekoliko centimetara. Dva vojnika se upustila u ugodan i prijateljski razgovor sa sitnom prodavačicom u kiosku, a vozač i kondukter se zatvorili u autobus, pa se griju i slušaju narodnjake.

„Šta ćemo?“, pita ih Tomo.

Ni oni ništa ne znaju. Računaju da bi bilo dobro pričekati još pola sata, a onda da se okrenu put Zagreba.

„Tomo!“, prodere se u taj čas Kamičko s vrata gostionice. „Tomo!“, viče on veselo trčeći prema autobusu.

„Tomo, ajde sa mnom.“

„Di?“

„Idemo k meni kući“, reče Kamičko, „našao sam jednoga s traktorom koji ide u moje selo. Veliki traktor“, objasni Miloš.

„Ma da, šta ti je“, reče Tomo.

„Ajde, idemo, mojima će biti drago ako dovedem prijatelja.“

„Ti si totalno lud.“

„Nemoj mi to govorit“, snuždeno će Miloš.

„Oprosti.“

„Tomo, dođi sa mnom, molim te.“

* * *

„Pa šta ćete u Vučićima?“, viče seljak iz kabine, glas mu se povremeno gubi u brundanju traktora. „Tamo vam

više skoro nikoga nema. Pobjegao svijet... Ja sam bio u Karlovcu četiri godine u izbjeglištvu... Jedva sam se čekao vratiti... A sad, pravo da vam kažem, ne znam zašto sam se vraćao... Tuga, brate... Nigdje nikoga... Naši ostali po gradovima, Srbi otišli u Srbiju, još samo nešto starčadi po kućama... Pocrkat će a da neće nitko ni znat za njih... Boga mi moga, pocrkat će a da nitko neće znat da su pocrkali... Ljudi, vi bi sad ovdje morali izać jerbo ću ja na drugu stranu...“

„Sretna Nova!“, viknuo je Tomo za njim.

Seljak im je odmahnuo rukom ne okrećući se.

Nekoliko kuća stajalo je u daljini, male kućice zašuškanе udno brijega, na kraju crnogorične šume, sve nekako kao na onim čestitkama s prizorima alpskih sela. Tišina uokolo, Tomo i Kamičko još samo svoje disanje čuju, sopću utirući snijeg gotovo do pasa, mokri i prozebli. Tomo još nekako i trpi, jer ima vojničke čizme, ali Miloš je u svijetlosmeđim koledžicama.

„Nisi mi rekao“, kaže u neko doba Tomo, „kako si ti uopće završio u ludari?“

Miloš ništa ne reče.

„Bio proljetni dan. Maj mjesec, da ti vidiš kako je to ovdje u nas. Sve razlistalo, milina jedna“, oglasi se on u neko doba. „Izašao ti ja u polje, kamilica miriše. Puno polje kamilice, kud god se okreneš sve bijelo i žuto i miriše. Nadišeš se toga mirisa i ko da si se čaja napio. I tako, hodam ti ja kroz tu kamilicu, pčele zuje okolo, kad, vidim gdje pod jednom šljivom spava moj komšija Milan. Prostro neku deku pa se ispružio i spava ko dijete. Sjeo ja pokraj njega, pa ga gledam. Ma, znaš kako ga je bilo milo vidjeti kako on spava pod tom šljivom.“

I ja mu otkinem glavu. Otkinem mu glavu pa je stavim pod jednu drugu šljivu malo dalje. A onda sjeo i baš se mislim kako će se moj komšija Milan začuditi kad se probudi, a ono mu nema glave.“

Tomo nije ništa rekao. Hodaju njih dvojica, a one kućice im se primiču. Tomo je s gitarom u futroli i malom Adidasovom torbom, u crnoj kožnoj jakni koja na leđima ima veliko bijelo A u krugu, a Miloš s kovčegom, raskopčan, krajevi kaputa vuku mu se po snijegu. Uspravljen i bodar, reć bi, kao da je neki ministar došao u ovu vukojebinu otvoriti tvornicu.

Već kad su bili nadomak kuća, odnekud izleti i zalaja nekakav žuti pas.

„Džoni!“, vikne Kamičko. „Džoni, miran!“

Pas umukne, a iz kuće izađe jedna žena u kućnome ogrtaču, skupljajući pleteni prsluk na prsima.

„Dobar dan“, reče Miloš, vidi se da je malo kao zatečen.

„Dobar dan“, reče žena.

I ništa, stoje njih dvoje tako i gledaju se.

„Ovo je moja kuća“, kaže Miloš napokon.

Žena načas zasta, a onda nestade negdje unutra. Domalo na vratima se pojavi muškarac, dječak od kojih pet godina proviruje mu između nogu.

„Dobar dan, ljudi“, kaže. „Ajde, uđite u kuću, da ne stojimo na ovome ledu.“

Unutra, u tiješnoj i pljesnivoj kuhinjici, gdje je iznad štednjaka na drva stajalo povješano rublje, pokrpane hlače od trliša i šareni džemper, a žute dječje gumene čizmice se sušile na otvorenim vratašcima pećnice, Tomo i Kamičko uz kavu i rakiju saznaše da su prethodni vlasnici kuće, to jest Milošev otac, mater i brat, sada negdje

u Srbiji, za sestru mu Matija i Iva nisu ništa čuli. Matija i Iva su bili izbjeglice iz nekoga sela pokraj Kaknja, on bivši rudar, ona kućanica, četvero djece, gura se nekako.

„Ajde da smo mi živi i zdravi“, složiše se svi pa kucnuše čašicama. Tomo je osjećao da ga rakija već pomalo hvata.

„Srbi se ne vraćaju“, pričao je Matija, „zapravo, jedan se bio vratio, ostao možda dva mjeseca pa ponovno otišao. Jad, brate, što ćeš govoriti, ajde, da smo mi živi i zdravi.“

Tomo se zahvali i reče da on više ne bi.

„Od svih što su prije živjeli“, pričao je Matija dalje, „tu je samo još neka stara, slabo je viđam, a otkako je ovo ozimilo, pogotovo, Stanka se zove.“

„Stanka“, uskliknu Kamičko veselo. „Tetka Stanka! Ma je li moguće?!“

Kamičko i Tomo pozdraviše se sa svojim domaćinom i pođoše do tetke Stanke.

„Je li, bogati, kako si ono zovnuo psa?“, upita ih Matija na rastanku.

„Džoni“, reče Miloš.

„E, jebem li mu sve“, reče Matija, „nikad ne bi pogodio. A zvali ga mi svakako Žučo, Floki, Riki... ma neće pasja vjera ni da se okrene za tobom. Ajde, baš vam fala, drago mi je da smo se upoznali i sretna vam Nova godina!“

* * *

„Tetka Stanka!“, vikao je Miloš saginjući se da uđe u neveliku kuću koja je Tomu podsjećala na onu vještičju kućicu iz *Ivice i Marice*. „Tetka Stanka!“

„Ko je?!“, začu se iz ćoška, gdje je starica sjedila u mraku pokraj otvorenih vratašaca štednjaka, sablasno osvjetljena crvenim plamenom.

„Tetka Stanka, ja sam, Miloš.“

„Koji Miloš?“

„Miloš Jovin. Od brata ti Jove.“

„Miloše moj!“, zavapi starica pa dođe i zagrli nećaka, ni do prsiju mu nije. „Pa otkud ti, moj Miloše, po ovome kijametu?“

„Evo, tetka“, reče Kamičko, „iz ludnice.“

„Pa kako je tamo?“

„Lijepo“, kaže Miloš, „dobra je hrana.“

„Ajde, drago mi je“, reče stara, „neka si ti meni došao.“

„Ovo mi je prijatelj.“

„Tomo“, reče Tomo pružajući u neprilici ruku.

„Nema veze“, kaže Stanka.

Uđoše Tomo i Kamičko i sjedoše za stol. Struje nema, a tetka ne vidi uliti petrolej u svjetiljku. Tomo uli petrolej i domalo sitna kuhinjica zasja. Miloš pita tetku ima li štogod za pojesti, a tetka kaže da nema. Jedino ako će njih dva ubiti pijetla. Još je samo taj jedan pijetao živ i šeta po selu, pohajdučio se posvema, a tetka mu ništa ne može jer je brži od nje.

Tomo i Kamičko pođoše u potjeru, Kamičko sa sjekirom, a Tomo uze nekakav štap. Obilazili njih dvojica po selu dugo, već se skoro i mrak spustio, nigdje pijetla. Naposljetku ga ugledaše kako se zavukao pod nekakav ostavljeni plug. Kamičko mu sjekirom otkide glavu.

„Odmah se vidi šta je profi“, zaključio je Tomo.

Poslije tetka Stanka očistila pijetla, skuhalo ga i od njega napravili juhu s rezancima humanitarne pomoći,

oglodali ga masnih brada. Tetka se, doduše, malo mučila sa svojim zubalom koje više ne dihta kao nekada, ali je na kraju i ona savladala svoju porciju.

„Ovo je bilo dobro“, rekao je na kraju Tomo zadovoljno se gladeći po trbuhu. „Još da je sada mrknit jednu pivu...“

„Nemoj pretjerivati“, kazao mu je Kamičko. „Trebalo biti i s malim zadovoljan.“

„Pravo govoriš“, reče Tomo.

Tetka Stanka je onda otišla spavati, dok su Tomo i Miloš ostali za stolom. Prvi je još malo svirao, sasvim tiho da ne probudi tetku na kauču, a drugi je slikao crno drveće na pozadini krvavocrvenog neba. Uglavnom su šutjeli. Naposljetku i oni legoše, u drugu sobu, na postelju od persone i po, odjeveni, jer je bilo jako hladno.

Negdje u noći Tomo se probudi osjećajući kako ga nešto guši. U potpunome mraku, čuo je samo potmulo dahtanje i osjećao na sebi težinu onoga golemog čovjeka kojeg je jučer upoznao u autobusu.

„Miloše“, prokrklja Tomo, „Miloše, smiri se.“

Miloš ni *a* ni *be*, nego samo dahće, reži i stiska mu ruke oko vrata.

„Miloše!“ viknu Tomo otimajući se. „Miloše, jeboga ti, šta radiš!“

U taj čas stisak najednom popusti. Miloš maknu ruke.

„Oprosti“, kaže on skrušeno i tako blizu da Tomo može osjetiti njegov dah na licu. „Možeš li mi oprostiti?“

„Hoću ako se skineš s mene“, reče Tomo.

„Oprosti“, reče Miloš pa se skinu i odmaknu na svoju stranu postelje. „Oprosti mi, prijatelju“, ponovi još jednom.

„Nema problema“, kaže Tomo.

„I nemoj, molim te, o ovome ništa govoriti doktoru Matakoviću.“

„Nemaš frke“, reče Tomo.

Ujutro se pozdravio s tetkom Stankom, a Kamičku kazao da pazi na sebe i ne zajebava se.

„I pazi na tetku“, kaže Tomo.

„Hoću“, obeća Miloš. „Sretna ti Nova godina.“

„I tebi, prijatelju.“

Onda su se izljubili i Tomo je otišao. Počela je 1997. Njihovi tragovi od jučer bili su pokriveni snijegom što je sinoć napadao.